

Mai 2024

n° 313

La Letra Mesadièra

DE L'INSTITUT D'ESTUDIS OCCITANS D'ARIÈJA

11, car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://arieja.ieo-opm.com/>

LO MOT DE LA PRESIDENTA DE L'IEO D'ARIÈJA

Cars amics,

Les afèrs de la lenga, dins Ariège coma dins Occitània tota s'adòban pas; a la dintrada de setembre, plan segur, aurem a Foish una classa de seisena bilingüa e avèm tanben la lei *Molac* qu'ajuda, mas cap de cambiament o de progrès vertadièr per la lenga nòstra, totjorn pas de ratificacion per França de la carta de las lengas minorizadas e cap de politica lingüística per se far véser. La situacion del país s'adòba pas tanpauc amb un deute public que quita pas de créisser e coma de costuma le primièr domeni per patir d'aquò serà le cultural.

Alara nos cal preparar a una baixa de las ajudas institucionals, quinas que sián.

Ja dempuèi annadas, trabalham fòrça per nos autofinçar e nos va caler contunhar dins aquela draia. Es dins aquel encastre, e perque sèm totjorn a cercar moneda qu'al mes d'abril, avèm organizat a L'Avelhanet un concèrt de sosten per la nòstra associacion. Aquela serada es estada una capitada vertadièra, ac pòdi dire ara, es estat un succès que passèt mas esperanças. Las gents d'Ariège respondèron « presents » que foguèsson o pas de l'IEO. Aquò fa de ben! Un concèrt que demorarà dins las memòrias tant pels espectadors coma pels artistas e les organizators. Amb aquela sala comola, al delà del plaser de la musica, es tanben le testimoniatge del sosten del public pel trabalh complit per l'IEO d'Ariège cap a la lenga. Les beneficis d'aquela serada de tria nos permetràn de perseguir nòstra mission, amb mai de vam.

Aquel moment de solidaritat, de partatge e de passion mòstra un còp mai que la cultura occitana contunha de recampar e d'inspirar le monde.

Mercés plan a totes les aderents qu'an balhat de son temps e de son argent, grandmercés als artistas, grandmercés al public -que d'unas venguèron de luènh-mercés encara als *Encantats*, mercés tanben als que podían pas venir mas qu'an fait un don.

Es atal, gràcias a l'engatjament de totes qu'avançarem.

AGENDA

Emissions de ràdio

Cada jorn a 12h32 e 18h52 – De còr e d'òc sus Radio Transparence 93.7 FM

Cada dimars de 19h00 a 20h00 - *Era votz dera montanha* sus Radio Couserans 94.7 FM

Corses e Talhièrs

Le diluns de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Le dimars de 14h00 a 15h30 a St Joan del Falgar (Ostal de las associacions) – Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimars de 17h00 a 18h30 a Foish (Le Léo) - Cors d'occitan totes nivèls.

Le dimèrcres de 15h30 a 17h30 al Fossat (sala multimèdia/Versalhas) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Le dimèrcres de 17h00 a 18h30 a St Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan debutants.

Le dimèrcres de 18h30 a 20h00 a St Guironç (Ostal de la Ciutadanetat) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 9h30 a 11h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Le dijòus de 14h00 a 16h00 a L'Avelhanet (Centre multiespòrts) - Cors d'occitan totes nivèls.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

15 e 29/05/2024 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr de convèrsa animat pel Cercle occitan Prospèr Estieu. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

Cada dijòus de 18h00 a 19h30 a Foish (al « 36 » - 5, plaça del 8 de mai 1945) – Parladissa en occitan animat per Marielle Sicre. A gratis. Contacte : 06.69.99.33.21 o marielle.sicre@icloud.com

04/05/2024 a 15h00 a Rimont (Sala Combelongue) – Pèça de teatre en occitan « Transicion a Traucapairòls » sustitrada en francés amb *Les Galejaires*. Entrada : 10€. Contacte : 06.33.35.43.08 (Cercle occitan deth Coserans).

25/05/2024 de **10h00** a **15h00** a Pàmias (Espaci occitan) - Talhièr d'Aprèndiment de la Lenga «L'Occitan parlat en Arièja» amb P. Pojada (veire p.2). Inscripcions fins al **23/05**. Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

26/05/2024 a comptar de **10h00** a St Victor – Passejada istorica e botanica organizada pel Cercle occitan Prospèr Estieu de Pàmias. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Vertat qu'amb totes las menaças que pesan sus la lenga, avèm dreit e rasons d'èsser pessimistas mas coma disiá fa pauc, le president de l'IEO regional, *al mens nos cal demorar optimistas dins l'accion.*

La moneda serà totjorn un problèma de reglar mas es pas le sol, avèm tanben besonh de benevòls engatjats per trasmetre e partèjar la nòstra passion per la lenga.

Cada accion nòstra, cada convèrsa pòt èsser l'escasença de semènar pel monde a l'entorn, la grana de l'enveja de descobrir

l'occitan, de l'aprèner e de le parlar.

Es de nòstra responsabilitat de far qu'aquela lenga portaira de tant d'Istòria e de tradicions demòre pas dins le passat mas torne trobar sa plaça dins la vida vidanta.

L'avenir l'avèm dins las mans, alara, al trabalh atal entre totes, ac farem tot !

Annia Wolf

L'Occitan parlat en Arièja – P. Pojada

25/05/2024 – 10h00-12h00/13h00-15h00 a Pàmias (Espaci occitan)

L'objectiu d'aqueste talhièr es de presentar las grandas formas de l'occitan coma se parla dins lo departament d'Arièja, en las plaçar dins l'encastre mai general de l'occitano-romanice e de las lengas romanicas.

Lo talhièr se basarà per granda part sus trabalhs practics dels presents e se farà al contacte dirècte de la realitat lingüistica. Serà tanben l'escasença d'interrogar las grandas classificacions generalament admesas per l'occitan.

Patrici Pojada, professor de las Universitats (Universitat de Tolosa II-FRAMESPA-CNRS), es especialista d'istòria moderna. Membre de l'Institut d'Estudis Catalans, de l'Acadèmia Aranèsa de la Lengua Occitana e del conselh lingüistic del Congrès permanent de la lenga occitana a tanben publicat sus la lenga occitana dictionaris, trabalh de conjugason, estudis dialectals e de toponimia.

Repais partèjat tirat de la saqueta.

Tarifas : 15€ (normal) – 13€ (sòci IEO) – 11€ (persona inscrita a un cors IEO 09)

Per èsser al fil...

L'IEO Arièja : <https://arieja.ieo-opm.com/>

Lo Diari : <http://lodiari.com/>

Jornalet : <https://www.jornalet.com/>

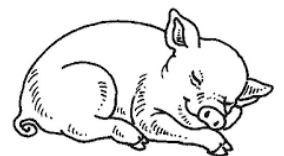
Lo Congrès : <https://locongres.org/fr/>

La fèsta del pòrc

Al mes de febrèr, quand la luna es vièlha, les pòrcs son a punt per le grand sacrifici. A la punta del jorn tota la familha, las bòtas als pès, es prèsta ; la mostadora es en plaça al mièg de la ièra. La mèstra de l'ostal tanlèu que l'aiga dins la caudèra sirà prèsta, balharà le sinhal de la debuta del trabalh.

Ongan le sangnaire es vengut amb un jove qu'aviá ausit parlar d'aquela granda fèsta e que la voliá véser per le prumièr còp. En seguint la mèstra que amb una bassina jol bras ont i aviá un fielat de vinagre per aparar la sang, tota la còlha s'encaminèc cap a la sot del brave tesson. Le jove que se teniá en darrèr, fosquèc convidat a venir véser la bèstia. Tot espantat, se nos diguèc :

« *Mais vous allez tuer un cochon vivant ?* »

Paul Garrigues del Calhòl

Un poèma de Giacomo Genti

Giacomino diminutiu de *Giacomo* (Jaume) es nascut en 1960 en Val Varaita, una de las 12 valèas occitanas del Piemont italian. Sa lenga mairala es le *Nosto Modo*, l'occitan local, lenga viva parlada cada jorn pel monde.

La valèa, dominada per la montanha del mont *Viso* es rica de sas tradicions vivas e d'un flòc de fèstas en particular le celèbre *Baio*. Le cant, la dança, la lenga occitana ritman la vida vidanta dels pichons e dels grands.

Les poèmas de *Giacomino* parlan de la duretad de la vida passada, del desrasigament mas tanben de la beutat de la natura qu'aima tant... sens oblidar s'ac cal, de reagir a l'actualitat.

Ara viu en Arièja, a La Bastida d'Èrç que sa companha n'es nativa.

Rosà

Està matin me siu levà
Per anar veire la rosà.
Quora èra na piciòta minà
Era un piasi que capiu pa.

Un moment misteriós
Mas ben pi che deliciós.
Lo prim rai de sulelh
Que nos fai sarrar i uèlh
Encui ben pi vièlh ai stes piazzi
Quora li duèrbu i stisse i an spari !

Stes bèl goi, stessa sorpresa
Coma sente parfum a la rueza,
Ciaminu bu miu pas trambali
En tal mes de chèl bel giardin.
Lo sulelh fai senter siu cialur
L'age a cambiat ma pas i culur !
Lei na furtuna ave chèl destin
Vener ici bunura da matin :
Giust per puer encà bocar
Lo sulelh buver la rosà !

Rosada

Aqueste maitin me soi levat
Per anar veire la rosada.
Quand èri un pichon mainatge,
Èra un plaser que compreniái pas.

Un moment misterós
Mas ben pus deliciós.
Le primièr rai de solelh
Que nos fa sarrar l'uèlh
Encara plan mès vièlh, ai aqueste plaser
Quand les durbissi las gotetas an fugit !

Aquesta bèla jòia, aquesta suspresa
Coma quand sentes le parfum de la ròsa,
Camini amb'l miu pas tremolant
Al mièg d'aqueste bèl jardin.
Le solelh fa sentir la sieu calor
L'atge a cambiat mas pas las colors !
Es un astre d'aver aquesta sòrt
Venir aici de bona ora le maitin :
Just per poder encara gaitar
Le solelh béver la rosada.

Dins una bóstia de carton...

Julia que sosca. Que viu en una favela de Riò. Abandonada dels sèvis, qu'é tota soleta, aquí, perguda al mièg de las gents, una prauba demest una misèra generala.

Urosament que le sèu copin, Enric, que li a trobat una polida bóstia de carton, güaireben nava, pro grana andà que i cabesca, amb un cobèrt que pòt rabàter la nhet andà parar's del vent e del polvàs, mes tanbens damb le dia per protejar's del solelh que caufa tant en aquel país.

E dedens aquela casa, tota la fortuna de Julia ! Un tròç de tela a estèner pel sòl, un aute enrodat en mòda de coishin, un tresième, mès polit, aishús ela en mòda de cobèrta. E dedens un coènh, una auta bóstia, mes chicòta, que cabeish las sèvas riquesas : qu'alquis vestits totis frulhadises pas tròp pròpis, una bròssa e un piente un pauc esdentsegat, un tròç de sabon, una esplinga de pel, una servieta ja usada, e, çò mès preciós, un botelhon de parfum a pena entamiat que trobèc en tot fosegar dedens las bordilhas.

Julia que n'a cap que dètz ans. Urosament que la cossira plan Enric, un pauc mès gran, abetuat a despatolhar's dins aquel bordèl de vida ont i a dangèr de's morir a tot moment ! E se la sèva amiga a quicòm a minjar, la maja part del temps qu'é el que li ac procura, coma pòt.

La filhòta que passa oras dedens la sèva bóstia, a soscar a un flòc de causas... Quand sia grana, que la trobaràn polida, plan pientada, amb una raubeta blua plena de flors e de dentèlas, e solièrs vernidis.

Que viverà en una veritabla maison, ont aurà la sèva cramba, amb un liet a duas plaças, e un cabinet, e una sala de banh de còsta, ont poirà lavar's tot son sadol amb productes que senten bon.

E las gents d'aquí, esmogudis per aquela dròlla tan brava, que l'adoptaràn. Atal que poirà minjar a sa fame causas raras, e qu'aurà un pair e una mair and'aimar-la, calinejar-la, potonejar-la, crompar-li tant e mès de causas...

Mes Julia que torna lèu aishús tèrra ! Un tipe mal carat que vié, en ronhegant tot çò que pòt, de dar un brave còp de pè al carton e de li ac a traucar ! Ara, Julia que plora benlèu la pèrda del sèu univèrs tan polit.

Claudina Ribèra-Solhà

Soscripcion pel libre-CD

“Parle a un pòble”

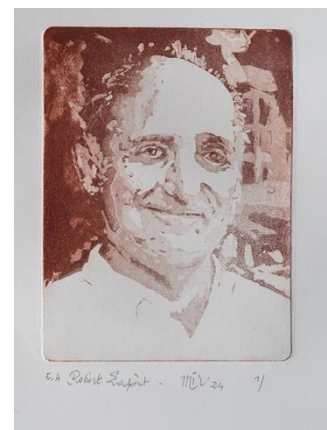
Eric Fraj canta Robèrt Lafont

Amiga, amic,

Ai cabussat dins l'univèrs poetic d'En Robèrt Lafont e ne torni amb 16 cançons (Morgan Astruc: guitarra, Tim Tchang: percussions, Sarah e Eric Fraj: cant). Son l'anma d'un libre-CD editat per Tròba Vox¹, ont cabon paraulas e traduccions, de tèxtes de Danièla Julien, Joan-Ives Casanova, vòstre servent, las òbras del plastician Daidièr Mir e qualques suspresas. Lo podètz crompar per avança, per ajudar vos tanben, e decisivament, a son espelison (a la fin d'abril venent). De tot còr, mercés!

E. Fraj (15/02/24)

Per soscriure: siá comandar lo libre-CD sol pel prètz de 15€ (e lo recebretz tre sa sortida); siá comandar per 49 € lo libre-CD + una estampa numerotada signada Mir (*Retrach de Robèrt Lafont*, 15 x 20 cm, la cobertura, o una altra gravadura de causir amb l'artista: didiermir@gmail.com)

D'enviar a: E. Fraj 4 rue Sant Laurenç – 31390 - Carbonne. ericfracj@hotmail.fr / 06 12 94 12 01

Nom : Prenom :
Adreça :
Tel.:
Mail:@.....

- Comandi: exemplar(s) de “Parle a un pòble” al prètz de 15€ l'un 15€ x = (pòrt comprés)
- Comandi: exemplar(s) de “Parle a un pòble” + una estampa de Mir 49€ x = (pòrt comprés)

Junhi un chèc de : a l'òrdre d'Eric Fraj.

A lo Signi :

S'estimatz mai pagar per virament bancari, podètz mandar un corric a Eric Fraj ! Mercés !

¹<https://trobavoxeditions.com/> Amb l'ajuda de la MARPÒC, de la Region Occitania, del CIRDÒC, de l'IEO-PACA, de l'IEO del Vilafrancat, de l'IEO d'Aude, etc. (totas las contribucions seràn indicadas dins lo libre-CD).